

Syndikalistiska strömningar före SAC

Nils Skoglund

1945

Innehåll

Ungsocialismen	3
Till frågan om LO:s omorganisering	4
Några uppgifter om storstrejken 1909	5
Lundakonferenserna	6

Ungsocialismen

Den 15 nov. 1892 ändrades namnet på "Socialistiska barnklubben" i Stockholm till Stockholms socialdemokratiska ungdomsklubb. Därmed hade grunden lagts till, vad som sedermera skulle bli den ungsocialistiska rörelsen. Under de följande åren bildades klubbar på ett flertal platser i landsorten samt ytterligare en i Stockholm. Under dessa första år arbetade klubbarna "på det socialdemokratiska partiets grund och i bästa samförstånd med partiet". Detta torde dock knappast ha kunnat gälla stockholmsklubbarna och framför allt inte den äldsta av dem, "Stockholms norra", ty i en av klubbens hektograferade tidningar angrep man valpolitiken och förklarade, att genom "riksdagen kan folket ingenting vinna".

1897 sammanslötos ungdomsklubbarna i Svenska socialistiska ungdomsförbundet, och året därpå kunde förbundet utge en tidning, Brand, som utkom med sitt första nummer 1 maj. Vid en kongress 1899 antogs en till stadgarna inledande förklaring om förbundets ändamål, och till denna förklaring fogade Göteborgskongressen 1901 orden "bedrivande av antimilitär propaganda". Vid förbundets kongress i Stockholm 1903 skärptes förbundets antimilitaristiska inställning dithän, att kampen mot militarismen nu skulle föras "med alla till buds stående medel". Milis eller folkhär, för vilket socialdemokratiska partiet programenligt skulle arbeta, förkastades även, och ungdomsförbundet kom härigenom att inta en rent försvarsnihilistisk inställning till försvarsfrågan.

Även i religionsfrågan förkastades partiståndpunkten, att religionen var en privatsak, och i stället uttalades, att förbundets plikt "såsom kulturell proletärorganisation var att av alla krafter bekämpa den religiösa fördommelsen.

I frågan om särskiljandet av de fackliga och politiska arbetarorganisationerna, ett spörsmål, som i ett annat sammanhang utförligare skall beröras, nöjde sig kongressen med att förklara, att frågan var av stor vikt och att den därför borde diskuteras inom klubbarna.

Den radikala brytningen med partiet i militär- och religionsfrågorna framkallade stark opposition från Malmöklubben, som gick ur förbundet och kort därefter tillsammans med två andra Skåneklubbar bildade Socialdemokratiska ungdomsförbundet, som skulle "utgöra en arbetarpartiets taktik följande förskola för partiet".

Under de följande åren utvecklade Socialistiska ungdomsförbundet en förhållandevis omfattande antimilitär, antireligiös och antiparlamentaristisk propaganda och inom fackföreningarna riktade ungsocialisterna skarp kritik mot organisationsformerna. Skråorganisationerna utdömdes såsom varande ineffektiva organ i den fackliga kampen, och ett ständigt växande intresse för den franska syndikalismen konstaterades inom förbundet. I Brand infördes under denna tid en rad artiklar om fransk syndikalism, i vilka artiklar särskilt generalstrejk-siden men även frågorna om sabotage och obstruktion behandlades. Vid Göteborgskongressen 1905 uttalades bl. a. ett beklagande "av att parlamentarismen inom den socialdemokratiska arbetarrörelsen blivit framskjuten såsom det enda säkra medlet till arbetarklassens frigörelse — varigenom andra medel ställts i skuggan..." Med anledning härav "förklarar kongressen, att utvecklingen inom samhällena allt mera pekar därhän, att det mest effektiva vapen arbetarklassen för närvarande har till sitt förfogande mot ett allt hänsynslösare klassamhälle, är generalstrejken." Ungsocialisterna, vars förbund 1908 hade antagit namnet Sverges ungsocialistiska parti, vände sig mot socialdemokratiska partiets andliga överhöghet över och inblandning i fackföreningarna. Ungsocialisterna ville särskilja socialdemokratin och fackföreningsrörelsen och låta den senare bli det forum, där den socialistiska kampen skulle föras, ett ställningstagande, som följdriktigt härflöt ur ungsocialismens antiparlamentariska ståndpunkt.

Vid den ungsocialistiska kongressen 1908 antogs en resolution, så lydande:

"Då kongressen anser, att den parlamentariska taktiken icke är ägnad att föra arbetarna fram till det mål, varefter de sträva: det socialistiska samhället, uttalar densamma: för arbetarklassen gäller det icke att erövra den politiska makten, som alltid kommer att ligga i händerna på dem, som äro innehavare av samhällets rikedomar och därmed statsinstitutionerna, utan fastmera att erövra den ekonomiska makten, och som medel för denna erövring äro generalstrejken och den verkliga Kooperationen de mest effektiva vapnen. I konsekvens härmed uppmanar kongressen förbundets medlemmar, att med iver och energi deltaga i det kooperativa och fackliga arbetet, att upplysa fackföreningsmedlemmarna om, att deras organisationer äro det enda verkligt effektiva stöd de hava

i kampen mot kapitalistsamhället' och att de äro bestämda att utgöra framtidens produktionsorganisationer. Vidare gäller det att agitera för den fackliga sociala generalstrejken och noga aktgiva på de företeelser, som tvinga arbetarna att slå in på en sådan facklig taktik samt i tid agitera för en dylik. I synnerhet gäller det för närvarande att kraftigt agitera mot och försöka kväva i sin linda de försök till facklig centralisering, som ytterst hava till avsikt att beröva fackföreningsmedlemmarna deras självbestämnings-rätt och samla makten i händerna på några få personer, som i många fall glömt att de utgått från arbetarna och därför av politiska eller andra skäl kunna träffa för arbetarna oförmånliga uppgörelser.”

I denna resolution kom sålunda till uttryck bl. a. följande:

1. att kampen skall föras utanför parlamentet;
2. att den främst skall syfta till att erövrå den ekonomiska makten;
3. att medlet härtill är i första hand generalstrejken;
4. att fackföreningarna skola bli det framtida socialistiska samhällets produktionsorgan.

I dessa fyra satser ligger inneslutet mycket av det program, på vilket ett par år senare en syndikalistisk organisation bildades. Det var ungsocialisterna, framför allt de skånska, som aktivt förberedde och sedermera spelade en verksam roll vid bildandet av SAC; man behöver ju bara peka på det enkla faktum, att av de fem medlemmarna i den s. k. Lundakommittén, varom mera i fortsättningen, voro inte mindre än fyra aktiva ungsocialister, medan den femte var socialdemokrat.

Till frågan om LO:s omorganisering

Genom arbetarnas organisering i fackföreningar, fackförbund och 1898 i Landsorganisationen samordnades de fackliga strävandena och arbetarna förmådde härigenom vid arbetskonflikter på ett allt framgångsrikare sätt hävda sig gent emot de ännu oorganiserade arbetsgivarna. Inseende svagheten i sin ställning bildade emellertid dessa motsvarande organisationer. 1902 tillkom Sverges Verkstadsförening och senare på året Svenska Arbetsgivareföreningen.

De fackliga konflikter, som härefter uppstodo, kommo genom arbetsgivarnas starkare ställning att väsentligt ändra karaktär; arbetstvisterna skärptes och fördes under en allt intensivare kraftutveckling från ömse sidor. Gent emot arbetarnas strejkvapen ställde arbetsgivarna lockouten, som i stor omfattning kom till användning redan 1903 och 1905.

En statistik över konflikternas resultat under åren 1903—09 visar, att 124 konflikter omfattande 296,627 arbetare löstes på arbetsgivarnas villkor, 112 konflikter omfattande 5,421 arbetare på arbetarnas villkor samt att i 132 konflikter omfattande 23,635 arbetare resultatet blev kompromisser. Arbetarnas svaghet gent emot arbetsgivarna är särskilt tydlig 1909, storstrejksåret, men även om man endast håller sig till 1903—08 års konflikter, framgår alldeles klart, att arbetarna i de flesta tvisterna, drogo det kortaste strået.

Från ungsocialisternas och de radikala fackföreningsmedlemmarnas sida förklarades, att anledningen till att arbetarna förlorade de flesta konflikterna bottnade i en otidsenlig sammanslutning av arbetarna i skrå- och fackföreningar, som hindrade ett gemensamt, enhetligt uppträdande. Till följd av industrins integration förelåg intet hinder för arbetsgivarna att efter strejk vid en fabrik överflytta produktionen till en annan fabrik, där strejk ej förklarats. Härigenom, samt på grund av att vissa arbetargrupper ibland tvingades ta befattning med blockerat göds, uppstod ett ”organiserat strejkbryteri” från arbetarnas sida, varigenom den ena arbetargruppen föll den andra i ryggen.

Därtill kom, såsom förhållandet var under bokbinderiarbetarkonflikten i Stockholm och Eskilstuna 1908, att arbetsgivarna, för att genomdriva sina krav vid en mindre konflikt, hotade att medelst lockout utvidga,

striden till även andra fabriker inom samma industri. Mot denna ”industriella” taktik i stridsföringen saknade arbetarna verksamt medel; härvidlag räckte ej deras skrå- och fackorganisationer» En omorganisation av de fackliga sammanslutningarna borde därför avvägbringas i riktning industriförbund eller lokala samorganisationer. Anhängarna av industriförbundsprincipen voro företrädesvis att söka bland radikala reformistiska fackföreningsmän, medan idén om lokala samorganisationer företrädde av framför allt ungsocialisterna.

År 1907 utgav ungsocialisten Carl Nilsson Sverges första syndikalistiska skrift ”Lokala barnorganisationer”. I denna sammanfattades motiveringarna till, att man från ungsocialistiskt håll på LO-kongressen hade önskat få till stånd utredning av organisationsformerna. Författaren rekommenderar lokala samorganisationer såsom den lämpligaste organisationsformen, •och med sådana menar han lokala fackföreningar sammanslutna i en samorganisation. ”Fackföreningarna bibehållas i sin nuvarande form •och anslutas till LS och dessa ha: samma befogenhet som fackförbundens styrelser. LS högsta beslutande myndighet bör dess generalförsamling vara.”

Några uppgifter om storstrejken 1909

År 1909 blev ytterst händelserikt i den svenska arbetarrörelsens historia, storstrejken utbröt, och i den deltog omkring 300,000 arbetare. Förloppet av densamma var i stora drag följande:

Den 14 juli sände Svenska Arbetsgivareföreningen LO en lockoutproklamation. Anledningen härtill var ett antal smärre strejker omfattande omkring 7,000 män.. I första hand skulle lockouten omfatta 80,000 arbetare, sedermera 163,000. LO:s representantskap beslöt den 19 juli att på lockouthotet svara med allmän arbetsnedläggelse: den 4 augusti, därest arbetsgivarna då satt sitt lockouthot i verket.

LO räknade med att omkring 200,000 arbetare: skulle delta i strejken; till dessa anslöto sig emellertid omkring 100,000 oorganiserade arbetare, och sedermera även Svenska Typografförbundets medlemmar, som stodo utanför LO, varför konflikten kom att omfatta över 300,000. I mitten av, augusti sökte, statens förlikningsman’ förmå regeringen att ingripa, dock utan resultat. Senare framlade förlikningsmannen ett förslag, som gick ut på att klyva striden: denna skulle pågå endast inom företag anslutna till Svenska Arbetsgivareföreningen. (Utom nämnda organisation representerades arbetsgivaresidan av Sverges Verkstadsförening samt Centrala Arbetsgivareförbundet, —tillhoppa hade de båda arbetsgivareorganisationerna omkring; 70,000 arbetare).

Landssekreterariatet antog förslaget om den ”rationella klyvningen”, vilken alltså innebar’ återgång till arbetet för alla arbetare i företag utanför Svenska Arbetsgivareföreningen. Detta beslut trädde i kraft den 6 september.

Därmed var i själva verket den omfattande konflikten avgjord — till arbetarnas nackdel. Under månaderna september—november höllos resultatlösa förhandlingar mellan parterna. Under tiden hade arbetarna fått finna sig i återtåg inom allt flera industrier, och i mitten av november hävdades lockouten inom järnbruks- och gruvindustrin och under de följande månaderna inom andra industrier, så att i början av 1910 var hela den stora striden bilagd.

Redan då strejken inleddes märktes bland arbetarna en ganska kraftig opposition mot LO:s ledning. Man kritiserade bl. a. förhållandet, att strejken inte kom att omfatta även post, telegraf, järnvägarna etc., och då den ”rationella klyvningen” genomfördes, möttes åtgärden med mycket skarpa protester från en utbredd opposition inom fackföreningarna. ”Beslutet om storstrejkens klyvning mottogs av de kämpande arbetarna med ganska blandade känslor, och gripande protester ingick till Landssekreterariatet från strejkande, som ville fortsätta kampen”, och vid ett strejkmöte i Malmö avsändes till LO:s representantskap ett telegram av följande lydelse: ”Malmö arbetare, samlade till ett möte av 14,000, förklara sig i det längsta vilja vidhålla kampen och uppmana representantskapet att icke antaga några för arbetarna förödmjukande villkor”. Vid ett möte med strejkande i Karskär antogs en resolution, i vilken det bl. a. förklarades, ”att Landssekreterariatet förfuskat den i fem veckor pågående storstrejken genom att i enlighet med önskan från de samhällsbevarandes sida avblåsa storstrejken, mot vilket tillvägagångssätt vi rikta en skarp och ljungande protest. Det är hån mot alla organiserade arbetare, vanära och skam för proletariatet... Vi återgå till arbetet — men vi protestera däremot, ’härtill är vi nödda och tvungna’, särskilt därför att vi riskera taga befattning med blockerat gods. Kunna vi ej undgå detta, an-

se vi att skulden återfaller på Landssekreterariatet. Bli vi stämplade som blockadbrytare, så stämpla vi i vår tur Landssekreterariatet som strejkbrytarvärvare.”

Dessa uttalanden tala sitt tydliga språk om ett starkt missnöje över det sätt, på vilket LO:s ledning förde striden. En viss organiserad oppositionsrörelse började ta form, och kärnan i densamma utgjordes av ungsocialisterna. I en artikel i Brand hette det bl. a., att ”den 5 september 1909 i Sverges arbetares historia skall etsas in i varje arbetares medvetande över det största förräderi, som drabbat en klass... Nederlaget... är sålunda oundvikligt för arbetarna. Emellertid, det stundar till rättare ting för storstrejkens ledare. Om någon månad sammanträder landsorganisationens kongress. Må alla de som redan äro valda och som ev. komma att väljas, icke låta den mellanliggande tiden avtrubba den berättigade harm och förtrytelse över förrädarkopplets i ”Vatikanen” förbrytelse. Två ting må denna storstrejk ha lärt oss: 1) ändrade organisationsformer,

och 2) bort med riksdagsmännen, bort med de politiska schackrarna från ledningen av den fackliga rörelsen. Organisationsförhållandena måste ändras i riktning till en enda enhetlig facklig sammanslutning... storstrejksfiaskot 1909 var förorsakat av förräderi, och bort med förrädarna.”

Orsakerna till nederlaget sammanfattades från oppositionellt håll på ungefär följande sätt: 1. Oduglig och politiskt korrumpierad LO-ledning. 2. Otidsenliga och ineffektiva former för den fackliga kampen. I enlighet härmed krävde man nya organisationsformer eller ~ ännu radikalare — en helt ny facklig landsorganisation.

Det starka missnöjet över stridens utgång avspeglade sig i LO:s sjunkande medlemsantal. ”Storstrejksåret 1909 räknade landsorganisationen 108,000 medlemmar... missmodet efter nederlaget... decimerade starkt fackförbundens medlemssiffror. År 1911 hade landsorganisationen 80,000 medlemmar.”

Vid LO-kongressen 1909 förelåg ett stort antal motioner, som syftade till en omorganisation av de fackliga sammanslutningarna. Motionerna resulterade i ett beslut om utredning av frågan om fackförbundens ersättande med industriförbund. På oppositionellt håll var man emellertid inte nöjd med utredningsbeslutet. Industriförbundsprincipens genomförande ställdes visserligen i utsikt, men inte ’ens genom denna omläggning ansågs kravet på en slag1 kraftigare organisation vara fyllt, I slutet av 1909 diskuterade Lunds fackföreningar frågan ”Kan en lokal facklig sammanslutning anses önskvärd, och om så är, hur skall den organiseras?” Frågan föranledde intet direkt beslut, men vid ett nytt möte på nyåret 1910 tillsattes en kommitté med uppdrag att utarbeta förslag ”om hur en facklig samorganisation tänkes skola fungera”. Vid ett följande möte framlade kommittén ett förslag, som gick ut på att ’bilda fackliga lokala samorganisationer av de existerande fackföreningarna. Samorganisationerna skulle vara oavhängiga alla politiska partier och arbeta på basis av socialistiska principer. Mötet beslöt emellertid att avvakta LO-utredningen om industriförbunden.

Lundakonferenserna

1 avsikt att bilda en distriktsorganisation för byggnadsindustrins arbetare inbjöd Skånes distrikt av Svenska Träarbetarförbundet skånska fackföreningar till konferens i slutet av 1909. 54 ombud för fackföreningar i Malmö, Lund, Hälsingborg, Landskrona, Ystad, Trelleborg m. fl. platser infunno sig. Huvudfrågan vid konferensen kom emellertid att bli: ”Nya riktlinjer för fackorganisationerna”. Efter lång debatt framlades dels förslag om bildandet av en distriktsorganisation för den skånska byggnadsindustrin och dels ett uttalande för lokala samorganisationer. Uttalandet- hade författats av dåvarande ungsocialisten Karl Ehnroth från Malmö och hade följande lydelse:

”Konferensen uttalar sig för omorganisation byggd på lokala samorganisationer med utträde ur respektive förbund; dock böra vederbörande föreningar göra uttalanden och en ny konferens sammankallas i slutet av januari 1910”.

Konferensen antog det ehnrothska uttalandet och gav en femmannakommitté i uppdrag att i enlighet med principuttalandet utarbeta stadgeförslag, vilka skulle sändas ut till fackföreningarna i god tid före nästa konferens.

Den andra konferensen, som sammanträdde den 30 januari 1910, hölls även den i Lund. Efter en mycket omfattande debatt kunde konferensen ta ställning till följande tre förslag: (Stadgar för LS hade av någon anledning icke utarbetats.)

1. förslag till stadgar för industriförbund;
2. ett förslag av S. Richter, Lund, vilket innebar, att konferensen skulle uttala sig för bildandet av industriförbund men i övrigt avvakta den utredning i organisationsfrågan, vilken antogs på senaste LO-kongressen;
3. ett förslag av G. Sjöström, Lund,, att bilda lokala samorganisationer anslutna till en ny riksorganisation samt, att konferensen skulle utse en kommitté med uppdrag att förbereda, sammankallandet av en konferens ”med alla de i hela Sverige, som ville ansluta sig till en sådan organisation”.

Sedan förslag 1 förkastats röstade 19 deltagare på Richters förslag samt lika många på Sjöströms. Ordförandens utslagsgivande röst tillföll emellertid det sjöströmska förslaget. Därpå tillsattes den föreslagna kommittén, i vilken invaldes Carl Nilsson och Otto Andersson, Hälsingborg, Anton Andersson, Hyllinge, Gustav Sjöström, Lund (samtliga fyra ungsocialister) samt Knut Lindström, Bjuv (socialdemokrat). Därmed var den s. k. Lunda-kommittén konstituerad. Konferensen antog vidare ett uttalande, i vilket det bl. a. förklarades:

”... vi se den ekonomiska utvecklingen tendera dithän, att alla vi förtryckta, oavsett olika yrkesgrannar, endast ha att sammansluta oss i en organisation, De nuvarande specialiserade förbunden äro och böra med det första bliva en övervunnen. ståndpunkt, och gent emot den kapitalistiska sammanslutningen till en kompakt massa, ha vi att sammansluta oss proletäriskt. Lösningen av formen för våra fackorganisationer kunna vi icke helt finna i den projekterade så kallade industriförbundsorganisationen ... till följd av de gemensamma intressen vi arbetare ha... anse vi den bästa formen för arbetarnas sammanslutning ligga- i de så kallade lokala samorganisationerna, centraliserade i en dem alla omfattande riksorganisation, ... en ny taktik måste användas... som noga inser den ekonomiska utvecklingen och anpassar sig därefter... Konferensen hemställer därför till arbetarna landet runt, att genast till behandling upptaga frågan om anslutning till denna nya organisationsform och uppdraga åt en kommitté att utarbeta förslag till stadgar till en dylik sammanslutning, och sammankalla till en hela landet omfattande kongress, baserad på anslutning till den lokala samorganisationens idé”.

Lundakommittén utgav därefter broschyren ”Sverges Arbetares Centralorganisation, byggd på Lokala Samorganisationer”, som under 1910 utgick med en upplaga av 30,000 exemplar. Denna skrift avsåg att vara ett slags program för den nya tilltänkta organisationen, och i densamma kritiserades skrå- och fackförbunden samt även industriförbundsprojektet såsom icke ägnade att med framgång kunna kämpa för arbetarnas fackligt-ekonomiska intressen. ”Lokala samorganisationen... är en pånyttfödelse av fackföreningsrörelsen... en arbetarnas mot det privatkapitalistiska samhällssystemet riktad klasskamporganisation i syfte att störta detta och genomföra den socialistiska samlevnaden mellan människorna...”

”Lokala samorganisationer, samlade i en hela landet omfattande Centralorganisation ställer sig utanför parlamentet, dess politiska partier och dess s. k. politiska aktion. Dess kamp är ekonomisk till sin natur och dess mål detsamma. Dess medel — handlingen... Den skall lära oss att vår befrielse endast skall ske genom oss själva”. Broschyren försågs med ett 7 paragrafer omfattande stadgeförslag för den nya riksorganisationen.

Genom cirkulärskrivelser till fackföreningarna och genom upprop i Brand och Nya Folkviljan, de båda ungsocialistiska tidningarna, inbjöd Lundakommittén fackföreningarna till konstituerande kongress i Stockholm den 25 juni 1910.

Det Anarkistiska Biblioteket



Nils Skoglund
Syndikalistiska strömningar före SAC
1945

Syndikalismen 1945

www.anarkistiskabiblioteket.se